

двигательные нарушения у детей. Такой подход, в свою очередь, позволит более полно и эффективно реализовывать один из важнейших принципов коррекционной педагогики – личностно-ориентированный подход, при котором будет максимально учтены все особенности психофизического развития ребёнка. Только в таком случае результат коррекционных мероприятий будет максимальным и относительно динамичным по времени. На основе предложенных подходов предполагается создание новой универсальной классификации спастических двигательных нарушений у детей раннего и дошкольного возраста.

Ключевые слова: классификация, спастика, двигательные нарушения, спастические парезы, адаптивное физическое воспитание, дети раннего и дошкольного возраста.

Moga N.D Differential approaches to the classification of spastic motor disorders in children

In the article as an input data, examined the concept of a "movement disorder" itself and its analysis is implemented. Also analyzed are the main classifications of children motor disorders from the position of pedagogy, medicine, physiology and neurology on the components that make them up (the level of violations implementatio, the degree of assistance the child needs and the degree of delay from the 100% result of healthy peers), specific features of muscle tone, of localization levels of the central nervous system lesion (craniocerebral or spinal, cortical, trunk or spinal), specific features of spastic manifestation depending on the localization of the lesion; on the severity of motor disorders and manifestations of muscles spasticity; the topography of the prevalence of spastic paresis, large pockets and somatoscopic properties, the nature of the hearth and the peculiarities of its relations with other organs and brain systems; specificity of muscle spasm manifestation, the chronology of the central nervous system lesion presence, the dynamics of the pathogenic processes taking place, and the location of the focus during the reflex ring. Analysis of existing classifications of the motor disorders in children showed that in the basis of these classifications is placed one or two features. Such approach can not guarantee complexity in the classification of spastic motor disorders, which can negatively affect on the construction of an individualized correctional strategy and tactics.

In the article are proposed new, multifactorial approaches to the complex classification of spasmodic motor disorders in children of early and preschool age, which will allow to further, more accurately and objectively, differentiate spastic motor disorders in children. This approach, in turn, will allow to implement more fully and effectively one of the most important principles of correctional pedagogy - a person-oriented approach, which will take into account all the features of the child's psycho-physical development. Only in this case the result of the corrective measures will be maximized. On the basis of the proposed approaches, a new universal classification of spastic motor disorders in children of early and preschool age is proposed.

Key words: classification, spasticity, motor disorders, spastic paresis, adaptive physical education, children of early and preschool age.

Стаття надійшла до редакції 23.11.2017 р.

Статтю прийнято до друку 10.01.2018 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Глоба О.П.

УДК 376:616.896-053.4]:159.943

Породько М.І.

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗАНЯТЬ РОЗВИТКУ ПСИХОМОТОРИКИ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З АУТИСТИЧНИМ СПЕКТРОМ ПОРУШЕНЬ

У статті охарактеризовано структуру механізму розвитку психомоторики та її вплив на загальний та фізичний розвиток дітей з аутистичним спектром порушень дошкільного віку. Розкрито значення та зміст заняття з дітьми для покращення їхнього стану та соціалізації.

Здійснено аналіз спеціальної літератури різних авторів щодо вивчення питання аналізу стану психомоторного розвитку та можливості його розвитку у дітей дошкільного віку з аутистичним спектром порушень засобами фізичного виховання.

Стаття розкриває механізм, принципи та систему корекційної роботи над розвитком психомоторики. Характеризує завдання роботи, методичні прийоми для покращення роботи з дітьми з аутизмом, що використовуються на заняттях як в дошкільному навчальному закладі так і дома. Визначає послідовність роботи та навчання на конкретному занятті.

Ключові слова: дошкільники з аутистичним спектром порушень, програма розвитку психомоторики, принципи та методи навчання.

Для дітей з психофізичними порушеннями головне – максимально оволодіти навичками самообслуговування, навчитись орієнтуватись в навколишньому світі і жити самостійно, наскільки це можливо. Мета розвитку та виховання дітей дошкільного віку з аутистичним спектром порушень полягає в тому, щоб допомогти дитині самоствердитись і соціально інтегруватись, наскільки дозволяють його можливості, обмежені структурою порушення.

Мета нашого дослідження – охарактеризувати та проаналізувати схему та послідовність проведення занять з розвитку психомоторики дошкільників з аутистичним спектром порушень.

Аутизм є спектральним розладом. Це означає, що патерни (набір стереотипних поведінкових

реакцій) симптомів захворювання, рівень здібностей аутичних осіб, інші характеристики, які мають місце при аутизмі в найрізноманітніших комбінаціях, і хвороба в цілому можуть бути різних ступенів тяжкості. На одному кінці спектра ми знаходимо німу дитину, що скоцюрилась у кутку кімнати і впродовж годин крутить у руках канцелярську скріпку, а на іншому — університетського вченого, який має також досвід корпоративної роботи на тих посадах, що не передбачають спілкування з клієнтами. Аутичні діти не тільки значно відрізняються за рівнем розвитку когнітивних (пізнавальних), мовних і соціальних навичок, а й можуть також мати різноманітні відхилення, не належні до аутизму, — найчастіше це розумова відсталість і епілепсія[4, С.7].

Психомоторика – здатність людини відображати об'єктивну інформацію про власну рухову діяльність, точно контролювати та ефективно керувати власними рухами.

Ознаками психомоторного розвитку є: рухова пам'ять; здатність до керування часовими, просторовими та динамічними характеристиками; здатність до самоконтролю рухових дій; оперативність і надійність управління руховими діями; рівень розвитку вольового психомоторного зусилля й психічної працездатності.

Дослідження рівня психомоторного розвитку дітей з аутизмом (М. Малер, М. Раттер, С. Тимчук, В. Фріз) показали високий розкид отриманих даних. Це пов'язано з існуючою градацією аутизму і різними його проявами[4]. Але деякі діти з аутизмом не мають обмежень стосовно фізичного розвитку, вони багато бігають, стрибають, лазять. Та всі ці рухи вони роблять некеровано, а виконання за вказівкою чи інструкцією для них неможливе. Однак, на сьогодні відсутнє вивчення та опис особливостей організації та проведення занять з розвитку психомоторики дітей дошкільного віку з аутистичним спектром порушень.

Затримка психомоторного розвитку проявляється в низці порушень: гіпотонус, гіпертонус, диссинергії (відсутня узгодженість роботи м'язів), дистаксії (порушення координації у просторі), апраксії (порушення смислових ланцюгів дій), складність у довільних рухах [1]; незграбна моторика, неритмічні, незграбні, вайлуваті, скуті або неточні рухи з тенденцією до моторної стереотипії в пальцях, руках, ходіння на пальчиках, одноманітний біг, стрибки з опорою на всю ступню; манірність і химерність рухів, несподівані і своєрідні жести, нав'язливі рухові ритуали; надзвичайна граційність і спритність, координація довільних рухів, що втрачається під час довільного виконання рухових дій; розвиток дрібної моторики в окремих проявах відбувається швидше, ніж загальної; успішніше виконання складних рухів поряд з неможливістю виконання легших [2].

Рухова сфера дітей з аутизмом характеризується, труднощами формування предметних дій і побутових навичок. Дітям властиві, зокрема, порушення в основних рухах: важка, рвучка хода, імпульсивний біг зі спотвореним ритмом, одноопорне відштовхування при стрибку з двох ніг. Рухи дітей можуть бути мляві або, навпаки, напружено скуті і механічні, з відсутністю пластичності. Для дітей є важкими вправи і дії з м'ячем, що пов'язано з порушеннями сенсомоторної координації та дрібної моторики рук.

У багатьох дітей проявляються стереотипні рухи: розгойдування всім тілом, поплескування або почісування, одноманітні повороти голови, махають руками і пальцями рук, рухи руками, схожі на ляскання крилами, кружляння навколо своєї осі і інші рухи, які пов'язані з аутостимуляціями і відсутністю самоконтролю. В дітей з аутизмом відзначаються порушення регуляції м'язової діяльності, своєчасно не формується контроль за руховими діями, виникають труднощі в становленні цілеспрямованих рухів, страждає просторова орієнтування.

Практика показує, що знижена довільність у аутичних дітей призводить в першу чергу до порушення координації рухів. Стійкість вертикальної пози, збереження рівноваги і впевненої ходи, здатність узгоджувати і регулювати свої дії в просторі, виконуючи їх вільно, без зайвої напруги і скутості, - все це необхідно людині для нормальної життєдіяльності, задоволення особистих, побутових та соціальних потреб. Найчастіше недостатність саме цих характеристик лімітує рухову діяльність.

Так як діти з аутистичним спектром порушень різні, організація і проведення занять мають підбиратись індивідуально.

Головними напрямками роботи над розвитком психомоторики є: розвиток орієнтації в просторі; корекція і розвиток координаційних здібностей; корекція і профілактика соматичних порушень; розвиток

пізнавальної діяльності; розвиток імітаційних здібностей (вміння наслідувати); стимулювання до виконання інструкцій; формування навичок довільної організації рухів (в просторі власного тіла і в зовнішньому просторі); виховання комунікаційних функцій і здатності взаємодіяти в колективі; розвиток рухової рефлексивності (вміння усвідомлювати дії, зокрема називати виконане); робота по формуванню Я-концепції (це допомагає розвивати у дітей уявлення про самого себе, формувати схему тіла і фізичний образ «Я»; збереження та зміцнення здоров'я дітей; розвиток соціально-психологічних можливостей дитини; збереження та покращення психоемоційного стану.

Розвиток психомоторики може відбуватись на заняттях з фізичної культури, прогулянках протягом дня, а також на логопедичних, корекційних, реабілітаційних та психологічних заняттях. Також батьки можуть використовувати ці вправи в повсякденному житті.

Під час роботи над розвитком психомоторики дітей дошкільного віку з аутистичним спектром порушень потрібно керуватись такими принципами:

1. Єдність діагностики і корекції. Як на початку занять, так і в процесі корекційного впливу потрібно здійснювати діагностику функціонального стану, психомоторного розвитку та стану засвоєння корекційних вправ.

2. Принцип диференціації та індивідуалізації. Всі корекційні вправи мають складатися індивідуально секвенціями на основі діагностики та індивідуального стану фізичного та психічного розвитку дошкільників.

3. Принцип компенсаторної направленості педагогічних дій полягає у заміщенні недорозвинутих, порушених чи втрачених функцій за рахунок перебудови чи підсиленого використання існуючих функцій і формування «обхідних шляхів».

4. Принцип врахування вікових особливостей. Дитина з аутистичними порушеннями в розвитку проходить всі стадії онтогенетичного розвитку, що і здоровий, тільки цей процес може проходити або повільніше, або з іншим кінцевим результатом. Переважно біологічний вік дитина з аутизмом відстає від паспортного. Процес індивідуального розвитку всіх фізіологічних і психологічних функцій протікає нерівномірно.

Для виявлення потенційних можливостей дитини і корекції необхідно враховувати «зону актуального розвитку» і «зону найближчого розвитку». Л.С. Виготський пропонує орієнтуватись в процесі навчання на і «зону найближчого розвитку», як зону потенційних можливостей дитини.

5. Принцип адекватності педагогічного впливу означає реалізацію одної із важливих закономірностей навчально-педагогічного процесу: вирішення корекційно-розвивальних, компенсаторних, лікувально-відновних завдань, підбір методів, засобів, педагогічних прийомів мають відповідати реальним функціональним можливостям, інтересам та потребам дитини.

6. Принцип оптимальності педагогічного впливу відповідає за розумно збалансоване психофізичне навантаження, що потрібно пам'ятати і вираховувати індивідуально для кожної дитини з аутистичним спектром порушень.

7. Принцип пріоритетної ролі мікросоціуму. Цей принцип стосується єдності корекційної роботи з дитиною і його оточенням, перш за все з батьками [5, С.23-26].

Засоби фізичної культури адаптовані до особливостей дітей з аутизмом, є не тільки необхідним засобом корекції рухових порушень, стимуляції фізичного та психомоторного розвитку, але і потужним засобом соціалізації особистості.

Для розвитку психомоторики дітей з аутистичним спектром порушень важливий усвідомлений характер моторного навчання. Цим дітям складно регулювати довільні рухові реакції відповідно до мовних інструкцій. Вони не можуть керувати рухами згідно з вказівками іншої особи і не в змозі повністю підпорядкувати руху власним мовним командам.

Тому на початкових етапах основними завданнями на заняттях мають бути:

- розвиток імітаційних здібностей (вміння наслідувати);
- стимулювання до виконання інструкцій;
- формування навичок довільної організації рухів (в просторі власного тіла і в зовнішньому просторі);
- виховання комунікаційних функцій і здатності взаємодіяти в колективі.

На заняттях з розвитку психомоторики у дітей з аутистичним спектром порушень дошкільного віку ми використовуємо адаптовану методику «Розвиваючого руху» Вероніки Шернборн.

Розвиваючий рух є невербальною методикою, спрямованою на активізацію мови тіла і руху учасників. Вона бере початок зі школи Р. Лабана, де танець використовувався як форма виховної діяльності, та розробленої ним гімнастики, що ґрунтується на твердженні про зв'язок руху зі словом, ритмом і музикою. Вероніка Шернборн, яка вважала себе ученицею та послідовницею Рудольфа Лабана, втілювала та розвивала його погляди у своїй педагогічній практиці, спочатку в роботі з дітьми із розумовою відсталістю, а пізніше – з дорослими, а також розширила використання методики й на дітей із різноманітними порушеннями психомоторного розвитку та іншими розладами. Ідеї авторки поглибили «філософію руху» Р.Лабана та стали основою її власної методики, яку можна назвати «психологією руху».

Головним положенням методики В.Шернборн є використання руху як інструменту в допомозі психоруховому розвитку дитини, а також в терапії і корекції його порушень.

В основі пропонованих авторкою вправ лежить основна та природна потреба дитини в русі, а їх виконання покликане стимулювати розвиток усвідомлення власного тіла, оточуючого простору, переміщення та діяльності в ньому, вміння перебувати в близькому контакті та співпрацювати з іншими людьми, а також покращує загальний моторний розвиток дитини. Методика допомагає дитині пізнати і усвідомити власну фізичну силу, рухові можливості, а також розвинути їх, що, в свою чергу, сприяє проявам більшої ініціативи та творчості[6, С.7-8].

На заняттях важливо відпрацьовувати розвиток рухової рефлексивності дітей з аутизмом: вміння усвідомлювати їх дії, зокрема називати виконане. Усвідомлена участь дітей у виконанні рухів є як метою навчання, так і ознакою успішного розвитку їх сприйняття і навичок відтворення.

Крім того, в ході занять з розвитку психомоторики ведеться робота по формуванню Я-концепції. Для цього виконувані рухи і дії проговорюються від 1-го особи (наприклад, "Я сиджу", "Я йду", "Я стрибаю"). Це допомагає розвивати у дітей уявлення про самого себе, формувати схему тіла і фізичний образ «Я».

Для кожної дитини індивідуально складаються секвенційні програми, що можуть бути використані як в дошкільному навчальному закладі всіма спеціалістами, так і батьками. Кожна програма вміщує певний набір вправ, що можуть використовуватись послідовно і замінюються від вивчення дитиною.

Дітей з аутизмом спочатку рекомендується навчати сприйняттю і відтворення рухів в просторі власного тіла - починаючи з рухів головою, руками, кистями і пальцями рук, а потім переходячи до рухів тулубом і ногами.

Щоб спонукати дитину спостерігати за рухами, дізнаватися, відчувати і називати їх, необхідно:

- повільно і чітко виконувати рухи, коментуючи їх;
- описувати виконувані вправи просто, але образно, користуючись однаковою термінологією для повторюваних рухів;
- промовляти їх рух, в тому числі разом з дитиною, і пропонувати їй називати їх;
- на перші заняття, та з метою залучання до процесу, слід залучати батьків, або дорослих яким дитина довіряє;
- починати вправи з найпростіших рухів (розтирань долонь і ударів в долоні; розтирань рук і рухів руками вперед, вгору, вниз; розтирань ніг, нахилів тулуба, різних рухів ногами та ін.);
- одночасно працювати над невеликою кількістю вправ, повторюючи їх;
- супроводжувати рух ритмічним віршем, музикою або рахунком;
- допомагати дитині і підбадьорювати її, виправляти неправильні рухи, заохочувати навіть найменші успіхи;
- не втомлювати дитину, чергувати вправи з диханням або масажем.

Якщо дитина демонструє страх перед тілесним контактом або відмовляється від нього, а будь-яка спроба примусити її до цього тягне за собою прояв тривоги і агресії, то можна допомагати виконувати вправи, сидячи або стоячи за спиною дитини, так як наближення з боку спини переживається нею як менше вторгнення, а значить, і менша небезпека. Можна використовувати також

спортивний інвентар, наприклад гімнастичну палицю, за яку дитина тримається і виконує всі необхідні рухи. Також рекомендується працювати в парі з батьками або іншим терапевтом, для залучення більшого виду сприймань.

На перших етапах навчання всі заняття проводяться індивідуально з терапевтом або батьками. Заняття мають починатись і закінчуватись ритуалом привітання та прощання. Слід дотримуватись послідовного структурованого одноманітного порядку, а в програму включати різні види вправ, так як діти з аутизмом здатні концентрувати увагу лише протягом короткого періоду часу.

На перших заняттях, а також при виконанні нового вправи або рухового завдання необхідно широко використовувати метод пасивних рухів, постійну допомогу і стимулювання. На стадії формування у дітей з аутизмом стереотипу рухової діяльності не потрібно намагатися її урізноманітнити. Увага дитини на новій діяльності, як правило, утримується недовго. Якщо дитині сподобалося якесь рухове завдання, то його можна чергувати з іншими завданнями, а на наступних заняттях потрібно починати знову з цього ж завдання, мотивуючи тим самим дитини до діяльності і підтримуючи інтерес до занять. Урізноманітнити діяльність можна за рахунок внесення в завдання нових елементів, трохи їх ускладнюючи.

Для успішного проведення занять рекомендується використовувати перераховані нижче прийоми.

1. Необхідне чітке планування і поступове формування стереотипу заняття. Інакше кажучи, дитина повинна засвоїти послідовність здійснюваних рухових дій, знаючи при цьому час або кількість вправ кожного виду.

2. Кожна вправа обігрується і прив'язується, по можливості, до інтересів і пристрастей дитини.

3. Використовується такий зрозумілий прийом, як правильно вибране позитивне підкріплення: "чесно зароблене" яблуко або печиво, бали або очки, "перемога" над уявним суперником (роль якого може зіграти іграшка) і, нарешті, просто емоційне заохочення з боку педагога або мами. З цього набору рекомендується вибирати найбільш значуще для дитини заохочення.

Нормалізація фізичного стану і психофізичного тону є одним з важливих аспектів соціалізації дітей з розладами аутистичного спектру. Тому таким дітям необхідні постійні фізичні навантаження для підтримки психофізичного тону і зняття емоційної напруги.

Використана література:

1. **Комплексна програма** розвитку дітей дошкільного віку з аутизмом «Розквіт» / [заг. ред. Т. В. Скрипник]. – Київ : Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2013. – 234 с.
2. **Островська К.О.** Аутизм: проблеми психологічної допомоги: [навч. посіб.] / К.О.Островська. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 110 с.
3. **Островська К.О.** Засади комплексної психолого-педагогічної допомоги дітям з аутизмом: Монографія. – Львів : «Тріада плюс», 2012. – 520с.
4. **Шульженко Діна.** Аутизм — не вирок. — Львів: Кальварія, 2010. — 224 с.
5. **Частные методики адаптивной физической культуры:** Учебное пособие / Под ред. Л.В.Шапковой — М.:Советский спорт, 2003.—464с,ил.
6. **Sherborne V.** Building relationships through movement // Special Children. – 1989. - p. 7 – 8.

References:

1. **Kompleksna prohrama** rozvytku ditej doshkil'noho viku z autyzmom «Rozkvit» / [zah. red. T. V. Skrypnyk]. – Kyiv : Instytut special'noyi pedahohiky NAPN Ukrainy, 2013. – 234 s.
2. **Ostrovsk"ka K.O.** Autyzm: problemy psylohichnoyi dopomohy: [navch. posib.] / K.O.Ostrovsk"ka. – L"viv: Vydavnychyj centr LNU imeni Ivana Franka, 2006. – 110 s.
3. **Ostrovsk"ka K.O.** Zasady kompleksnoyi psyholoho-pedahohichnoyi dopomohy dityam z autyzmom: Monohrafiya. – L"viv : «Triada plyus», 2012. – 520s.
4. **Shul"zhenko Dina.** Autyzm — ne vyrok. — L"viv: Kal"variya, 2010. — 224 s.
5. **Chastnyye metodyky adaptivnoy fizycheskoj kul"tury:** Uchebnoe posobyie / Pod red. L.V.Shapkovoij — M.:Sovetskyj sport, 2003.—464s,yl.
6. **Sherborne V.** Building relationships through movement // Special Children. – 1989. - p. 7 – 8.

Породько М. Характеристика занятий развития психомоторики с детьми дошкольного возраста с аутистическим спектром нарушений

В статье охарактеризована структура механизма развития психомоторики и ее влияние на общее и физическое развитие детей с аутистическим спектром нарушений дошкольного возраста. Раскрыто значение и содержание занятия с детьми для улучшения их состояния и социализации.

Осуществлен анализ специальной литературы разных авторов относительно изучения вопроса анализа состояния психомоторного развития и возможность его развития у детей дошкольного возраста с аутистичным спектром нарушений средствами физического воспитания.

Статья раскрывает механизм, принципы и систему коррекционной работы над развитием психомоторики. Характеризует задание работы, методические приемы для улучшения работы с детьми с аутизмом, которые используются на занятиях как в дошкольном учебном заведении так и дома. Определяет последовательность работы и учебы на конкретном занятии.

Ключевые слова: дошкольники с аутистичным спектром нарушений, программа развития психомоторики, принципы и методы учебы.

Porodko M. Characteristics of the studies of the development of psychomotorics with preschool children with an autism spectrum of disorders

Special literature written by various authors due to studying the questions of estimation, identification and the development of psychomotor and physical development of preschool children with autism spectrum disorders is analyzed. It is also researched the state of the issue of corrective physical education of children with autism in the special literature.

The importance and peculiarities of psychomotor and physical development of preschool children with autism spectrum disorders are revealed in the article. It is characterized the mechanism of psychomotor abilities structure and its impact on the physical and the general development of this age category of children.

The article researches the mechanism and the system of identifying the physical, psychomotor development and functional condition of preschool age children organism with autism spectrum disorders. It characterizes the criteria of evaluation of these parameters and methodology of the studying research, considering the characteristics of children of every individual indicator.

Key words: psychomotor development, preschool children with autism spectrum disorders, the methods of determining psychomotor development.

Стаття надійшла до редакції 21.02.2018 р.

Статтю прийнято до друку 09.03.2018 р.

Рецензент: д.п.н., проф. Шульженко Д.І.

УДК 373.3.016:616.896:004.416.2

Свідерська М.М.

**МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ СПРИЙМАННЯ ЗВЕРНЕНОГО МОВЛЕННЯ
МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ З АУТИЗМОМ**

У статті розкриваються завдання для дослідження стану розуміння усного мовлення учнями перших – других класів, відповідно до навчальної програми. Розроблена методика спрямована на вивчення розуміння мовлення в цілому, розуміння прихованого змісту та невербальних засобів комунікації. Умовами засвоєння знань, вмінь та навичок є: правильне сприймання інформації, осмислення, співставлення з вже отриманими знаннями. Виникнення труднощів у процесі сприймання понять є основною ознакою того, що воно не було засвоєне дитиною. Правильне використання засвоєного терміну або дії в новій ситуації, вміння доречно використати його, свідчить про повне розуміння та засвоєння нових понять. Щоб повноцінно розуміти мовлення потрібно правильно сприймати та розрізняти невербальні засоби комунікації, емоцій та прихований зміст. Враховуючи це, у процесі підготовки завдань, поділили їх на такі складові: обстеження пасивного словника; розуміння словосполучень, речень і невеликих текстів; сприймання немовленнєвих засобів комунікації; розуміння прихованого змісту. Особливостями методики дослідження дітей з аутизмом є використання навідних запитань, прикладів, підкріплення наочностями, дидактичним матеріалом.

Ключові слова: діти з аутизмом, розуміння усного мовлення, молодший шкільний вік, методика дослідження, невербальні засоби комунікації.

Вміння розуміти мовлення співрозмовника не є вродженим, а розвивається у процесі нашого знайомства із світом, оволодіння новими навичками та знаннями. Сприймаючи мовлення, людина співвідносить почуте із вже наявними знаннями. Вагомого значення для правильного тлумачення почутого є чутливість до емоцій, розуміння жестів та міміки. Аналіз літератури комунікації, в результаті чого виникають проблеми розуміння прихованого змісту, гумору, емоцій.

Проблему розуміння усного мовлення досліджували Л. Виготський, Д. Ельконін, Р. Левіна, Л. Смірнова, Є. Соботович, М. Шеремет та ін. Зокрема, І. Богданова узагальнила характерні риси та властивості сприймання мовлення, Л. Виготський та Є. Соботович вивчали розуміння емоцій та почуттів дітьми; М. Хватцев описував участь мімічних м'язів у процесі мовлення. Особливості розвитку аутистів вивчало багато науковців (К. Лебединська, О. Нікольська, К. Островська, В. Тарасун, Г. Хворова, А. Чуприков, Д. Шульженко та ін.). В. Тарасун визначила, що недорозвиток розуміння зміни контексту слів аутистами спостерігається залежно від ситуації; О. Нікольська – аутисти часто негативно реагують на емоційний контакт; Е. Нотбом описує вплив збідненого словникового запасу дітьми з аутизмом на